

ČAKAKVE SU PERCEPCIJE GRAĐANA KOSOVA U VEZI SA MEĐUETNIČKIM ODNOSIMA?

Rezultati istraživanja o negovanju međuetničkih odnosa i pomirenju

Projekat je implementiran od:

U partnersvu sa:

Autori:

Shpat Balaj i Gramos Sejdiu

Interni pregled:

Dr. Ramadan Ilazi

Koordinatori za terenski rad:

Florent Gashi, Dea Fetiu, Dorjeta Rukiqi, Milica Radovanović, Gramos Sejdiu, Altin Gashi

Terenski istraživači:

Rea Bojku, Viola Rexhepi, Melisa Kadolli, Erdita Jaha, Donjeta Bajraktari, Ereza Vladi, Ema Ljačković, Rea Mehana, Flakrina Maloku, Era Vitija, Katarina Denić, Ivan Krstić, Vuk Staletović, Milica Krstić, Laureta Haziri, Orhidea Himaduma, Sanja Vuković, Rada Kostić, Rion Krasniqi, Aleksandra Popović, Vladan Dimitrijević, Jetmira Morina, Venera Maksuti, Nenad Živković.

Disklaimer: © Sva prava zadržana za Kosovski centar za bezbednosne studije. Zakon o autorskom i srodnim pravima štiti prava i intelektualnu svojinu. Niti jedan deo ove publikacije ne sme se reprodukovati, čuvati u sistemu za pronalaženje ili prenositi, u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, elektronski, mehanički ili drugi, bez pismene dozvole izdavača. Komercijalna upotreba svih medija koje izdaje Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) nije dozvoljena bez pismene saglasnosti KCSS. Kontaktirajte: info@qkss.org ili +383 38 221 420.

Podaci predstavljeni u ovom izveštaju proizašli su iz istraživanja „FIERC – Podsticanje međuetničke saradnje i pomirenja“ pokrenutog u periodu oktobar–novembar 2022. godine. FIERC je projekat koji implementiraju Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) i Nova društvena inicijativa (NSI) sa ciljem da se podstakne međuetnička saradnja na Kosovu otvaranjem prostora za međusobne interakcije izgradnje poverenja, stvaranjem mogućnosti za zajedničko identifikovanje/rešavanje zajedničkih izazova i za saradnju u svrhu dolaženja do rešenja za zajednice. Projekat je podržan od strane Fonda Pakta za stabilnost Saveznog ministarstva inostranih poslova Nemačke. Predstavljene nalazi pokazuju kako građani doživljavaju ili kako su informisani o pitanjima koja su u ovom izveštaju predstavljena. Kao takvi, stavovi predstavljeni u ovom izveštaju ne odražavaju nužno stavove KCSS-a, NSI, nemačkog saveznog ministarstva inostranih poslova ili nemačke ambasade na Kosovu.

Originalni izveštaj je napisan na engleskom jeziku. Sledeća verzija je prevod originalne verzije, sa engleskog na srpski.

Podržan od:

ČAKAKVE SU PERCEPCIJE GRADANA KOSOVA U VEZI SA MEĐUETNIČKIM ODNOSIMA?

Rezultati istraživanja o negovanju međuetničkih odnosa i pomirenju

SADRŽAJ

Spisak slika	1
Uvod	3
Kakvo je gledište građana u vezi sa stanjem međuetničkih odnosa na Kosovu?	4
Kako građani vide međuetničku saradnju?.....	13
Da li su građani zadovoljni radom institucija i na opštinskom i na centralnom nivou po pitanju unapređenja međuetničkih odnosa?.....	17
Koliko građani Kosova prihvataju jedni druge?.....	21
Glavni zaključci.....	25
Projekat o negovanju međuetničke saradnje i pomirenju (FIERC).....	26

SPISAK SLIKA

Tabela 1	Percepcije u vezi sa glavnim razlozima za zabrinutost u zajednicama (n=1226)	4
Tabela 2	Percepcije u vezi sa glavnim razlozima za zabrinutost u zajednicama, podeljeno po etničkoj pripadnosti	5
Tabela 3	Percepcije u vezi sa glavnim pretnjama za mir i bezbednost zajednica (n=1226)	5
Tabela 4	Percepcije u vezi sa glavnim pretnjama za mir i bezbednost zajednic, podeljeno po etničkoj pripadnosti	6
Tabela 5	Percepcije u vezi sa osećajem bezbednosti u kosovskom društvu, podeljeno po etničkoj pripadnosti	6
Tabela 6	Percepcije o tome da li postoji diskriminacija prema manjinskim grupama na Kosovu, Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	7
Tabela 7	Percepcije o tome da li se nasilje nad manjinskim grupama na Kosovu adekvatno kažnjava. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	7
Tabela 8	Ocena ispitanika o sveukupnom stanju međuetničkih odnosa na Kosovu. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	8
Tabela 9	Ocena ispitanika o sveukupnom stanju međuetničkih odnosa u njihovoj opštini. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	8
Tabela 10	Percepcije u vezi sa poboljšanjem međuetničkih odnosa na Kosovu tokom poslednjih godina. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	9
Tabela 11	Percepcije u vezi sa potencijalom za dalje poboljšanje međuetničkih odnosa na Kosovu u budućnosti. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	9
Tabela 12	Percepcije u pogledu multietničnosti, podeljeno po etničkoj pripadnosti	10
Tabela 13	Percepcije o tome da li ponašanje političkih lidera i jezik njihovog izražavanja imaju uticaj na međuetničke odnose na Kosovu. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	11
Tabela 14	Percepcije ispitanika o tome da li postoji sloboda u njihovim opštinama da otvoreno pričaju o političkim pitanjima. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	11

Tabela 15	Ocena ispitanika o jeziku izražavanja političkih lidera na Kosovu kada se radi o međuetničkim odnosima i saradnji. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	12
Tabela 16	Percepcije u vezi sa važnošću međuetničkih odnosa na Kosovu, podeljeno po etničkoj pripadnosti	13
Tabela 17	Percepcije o doprinosu međuetničkih odnosa za privredni razvoj na Kosovu i evropske integracije, podeljeno po etničkoj pripadnosti	14
Tabela 18	Ocena ispitanika o stanju međuetničke saradnje na Kosovu. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	15
Tabela 19	Percepcije u vezi sa glavnim preprekama za bolje međuetničke odnose na Kosovu. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	15
Tabela 20	Volja ispitanika da glasaju za političku partiju koja ne predstavlja njihovu etničku grupu. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	16
Tabela 21	Percepcije o tome da li jezici drugih zajednica, kao što su albanski i srpski, treba da se uče u školi. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	16
Tabela 22	Percepcije o tome da li se građani Kosova osećaju zastupljeno u kosovskom društvu. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	17
Tabela 23	Percepcije o tome da li se građani Kosova osećaju zastupljeno u svojoj opštini. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	18
Tabela 24	Perceptions u vezi sa radom Vlade Kosova i opština na unapređenju međuetničkih odnosa na Kosovu, podeljeno po etničkoj pripadnosti	18
Tabela 25	Percepcije o tome da li su građani upoznati sa postojanjem Opštinskog saveta za bezbednost zajednica u svojoj opštini. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	19
Tabela 26	Upoznatost ispitanika sa postojanjem zakona koji štite njihova prava	20
Tabela 27	Percepcije o tome da li je kosovsko društvo tolerantno prema drugim etničkim grupama. Generalno + podeljeno po etničkoj pripadnosti	21
Tabela 28	Volja ispitanika kosovskih Albanaca da prihvate različite zajednice na različitim nivoima, od širih do više ličnih odnosa	22
Tabela 29	Volja ispitanika kosovskih Srba da prihvate različite zajednice na različitim nivoima, od širih do više ličnih odnosa	23

UVOD

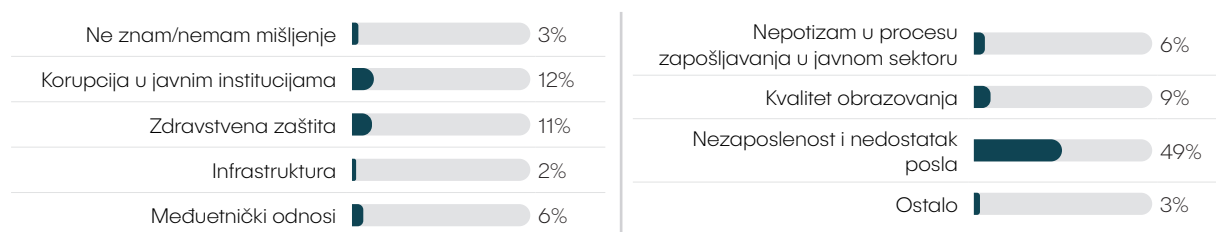
Tekuća politička pitanja i nerešene tenzije između zajednica kao rezultat rata na Kosovu 1999. godine i dalje predstavljaju prepreke za unapređenje međuetničkih odnosa u zemlji. Međuetnička saradnja na Kosovu, naročito između kosovskih Albanaca i kosovskih Srba, još uvek je otežana neadekvatnim tretmanom ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i kršenja ljudskih prava. Do danas, naponi da se izađe iz pat-pozicije u međuetničkim odnosima prvenstveno su činjeni na marginama dijaloga između Kosova i Srbije, koji je započeo 2011. godine, čime je u pozadinu stavljen potencijalni proces društvenog pomirenja i saradnje. Kao rezultat ovoga, umesto društvene debate koja teži otkrivanju zajedništva i svodenju dispariteta na minimum, perspektiva srpskog i albanskog stanovništva na Kosovu u pogledu stanja njihovih odnosa i međusobne saradnje ostala je pomalo maglovita i podložna političkim procesima. Ovaj izveštaj ima zato za cilj da odrazi stavove ove dve zajednice o statusu međuetničkih odnosa i saradnje na Kosovu na osnovu nalaza istraživanja sprovedenog u okviru projekta „FIERC – Podsticanje međuetničke saradnje i pomirenja“, koji su pokrenuli Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) i Nova društvena inicijativa (NSI) krajem oktobra i početkom novembra 2022. godine. Izveštaj se sastoji od četiri ključna poglavlja. Prvo poglavlje sumira percepcije građana o stanju međuetničkih odnosa na Kosovu, zatim sledi drugo poglavlje koje se fokusira na stavove građana o međuetničkoj saradnji. Četvrto i peto poglavlje daju rezime nalaza istraživanja u vezi sa percipiranom zastupljenošću albanske i srpske zajednice u opštinskim i centralnim institucijama, kao i u vezi sa prihvatanjem drugih etničkih grupa u njihovim zajednicama.

Analiza ovog izveštaja je zasnovana na rezultatima intervjua licem-u-lice sa nasumično odabranim ispitanicima u devet multietničkih opština na Kosovu. Terensko istraživanje za potrebe ovog izveštaja sprovedeno je od 28. oktobra do 3. novembra 2022. godine. Upitnik za anketu se prevashodno sastojao od pitanja zatvorenog tipa u vidu Likertove skale od pet tačaka, a zatim nekoliko otvorenih pitanja – završenih pitanja bez unapred definisanih opcija. U nacionalnom uzorku za istraživanje bilo je 1.226 ispitanika, od kojih su 729 kosovski Albanci, a 497 kosovski Srbi. Uzorkovanje ankete poštovalo je principe stratifikovanog uzorkovanja. U tom pogledu, za uzorak je prvo identifikovano devet multietničkih lokacija na Kosovu, što uključuje južnu Mitrovicu, severnu Mitrovicu, Štrpce, Gračanicu, Novo Brdo, Vitinu, Ranilug, Kamenicu i Lipljan. Druga faza uzorkovanja obuhvatila je podelu broja anketa sprovedenih u svakoj od odabranih opština/lokacija. Pošto da je istraživanje imalo za cilj da prikaže percepcije stanovništva koje živi u multietničkim opštinama uopšte, a ne da samo odrazi percepcije stanovništva odabranih opština posebno, na svakoj od gore navedenih lokacija broj sprovedenih anketa podeljen je proporcionalno. Dalja stratifikacija uzorka zasnovana je na poslednjem popisu stanovništva na Kosovu. Sa ovim u vezi, imajući u vidu da 51 odsto ukupne populacije Kosova čine muškarci, a 49 odsto žene, ovo se odrazilo i na naš uzorak. Dalje, pošto 61 procenat ukupnog stanovništva Kosova živi u ruralnim oblastima, za razliku od 39 procenata koji živi u urbanim sredinama, oko 60 procenata anketa je sprovedeno u ruralnim mestima, a 40 procenata sprovedeno je u urbanim mestima.

GLEDIŠTE GRAĐANA U VEZI SA STANJEM MEĐUETNIČKIH ODNOSA NA KOSOVU

Pomirenje ima za cilj rešavanje osnovnih uzroka i posledica sukoba kroz sveobuhvatan pristup. U tom smislu, određeni broj procesa, od kojih svaki može da funkcioniše na nivou pojedinca, zajednice ili pak na političkom nivou, može da bude uključen u podsticanje pomirenja, što uključuje razvoj zajednice, privredni rast, društvenu rekonstrukciju, itd.¹ U tom smislu, nalazi istraživanja, kako se i tumači u ovom izveštaju, podržavaju značaj društvene i ekonomske intervencije kao mehanizma za negovanje međuetničke harmonije i pomirenja. Za većinu ispitanika potencijalni međuetnički sukobi i politička pitanja ne smatraju se glavnim pitanjima u njihovim zajednicama, već pitanjima koja se odnose na građansko blagostanje. U tom smislu, za 49 odsto ispitanika, nezaposlenost i nedostatak posla se smatraju glavnim brigama, zatim dolaze korupcija u javnim institucijama (12%), loša zdravstvena zaštita (11%) i kvalitet obrazovanja (9%).

TABELA 1 PERCEPCIJE U VEZI SA GLAVNIM RAZLOZIMA ZA ZABRINUTOST U ZAJEDNICAMA (N=1226)

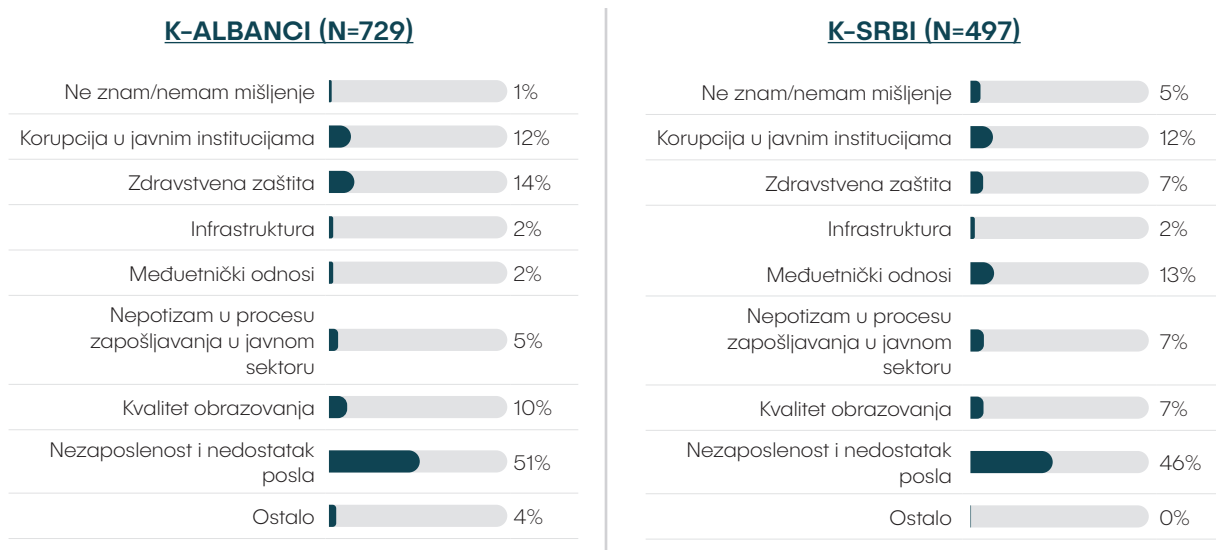

Međutim, uprkos činjenici da rezultati istraživanja pokazuju da i kosovski Srbi² i kosovski Albanci³ generalno imaju slične brige, međuetnički odnosi su navedeni kao jedan od tri goruća problema u zajednici od strane K-Srba, a on čini 13 procenata od ukupnog broja, uz nezaposlenost i nedostatak zaposlenja (46%) i korupciju u javnim institucijama (12%).

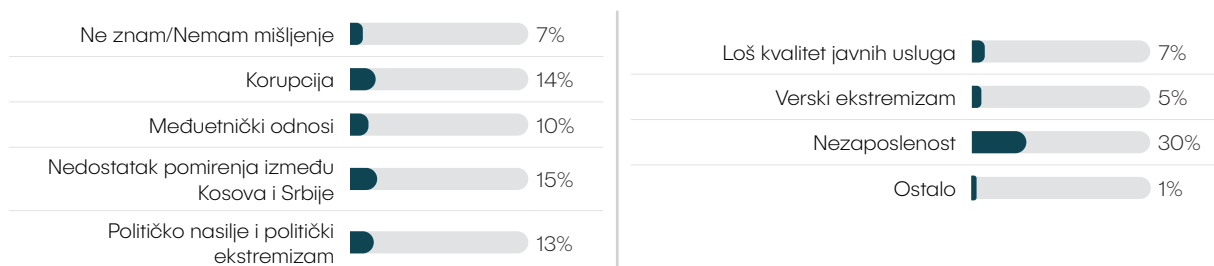
1 Hamber, B. and Kelly, G., 2004. Reconciliation: A working definition. Democratic Dialogue.

2 U daljem tekstu: K-Srbi

3 U daljem tekstu: K-Albanci

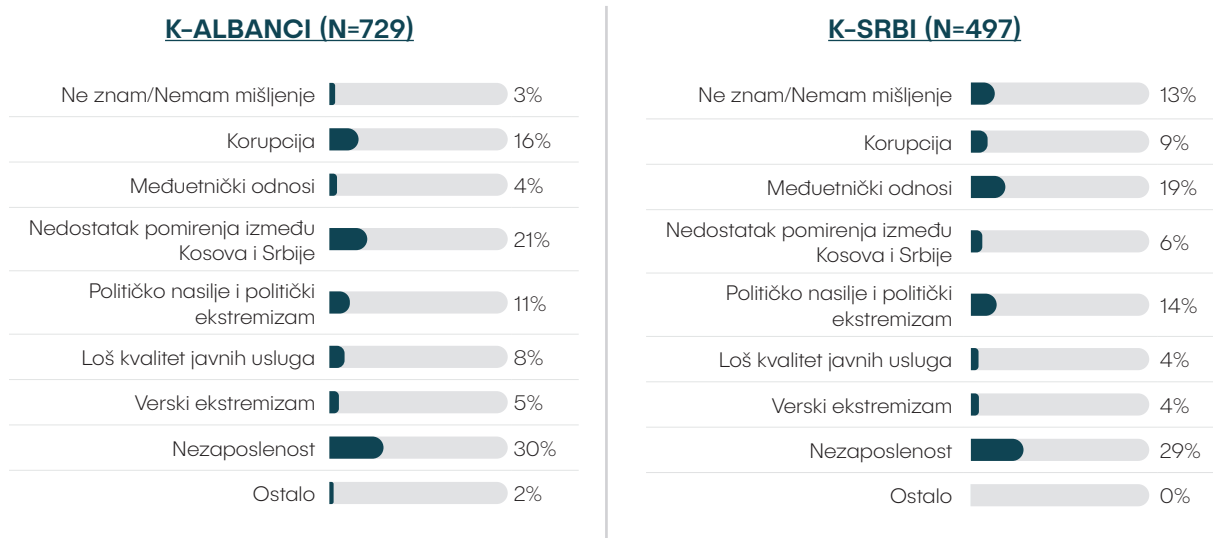
TABELA 2 PERCEPCIJE U VEZI SA GLAVNIM RAZLOZIMA ZA ZABRINUTOST U ZAJEDNICAMA, PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

30 odsto ispitanika je takođe navelo nezaposlenost kao primarnu pretnju za mir i bezbednost zajednica na Kosovu. Međutim, kada se pretnje za zajednice elaboriraju na marginama mira i bezbednosti, pored nezaposlenosti, 15 odsto ispitanika kao ključnu pretnju miru i bezbednosti smatra nedostatak pomirenja između Kosova i Srbije, pa zatim korupciju (14 odsto), političko nasilje i politički ekstremizam (13%) i međuetničke odnose (10%).

TABELA 3 PERCEPCIJE U VEZI SA GLAVNIM PRETNJAMA ZA MIR I BEZBEDNOST ZAJEDNICA (N=1226)

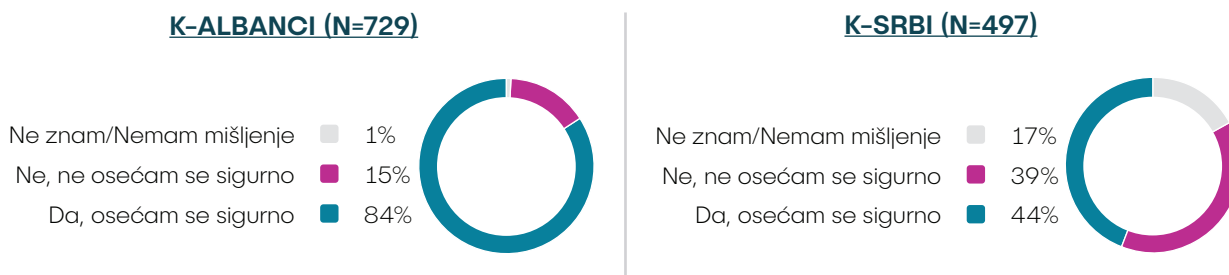
Kada se rezultati za albansku i srpsku zajednicu ispituju nezavisno, takođe se primećuju slične percepcije. Iako se nedostatak pomirenja između Kosova i Srbije smatra jednom od najvećih pretnji od strane 21 odsto anketiranih K-Albanaca, ovo pitanje se ne svrstava među tri najveća razloga za zabrinutost zajednice K-Srba. Osim nezaposlenosti, koju 30 procenata kosovskih Srba vidi kao najveću pretnju miru i bezbednosti, međuetnički odnosi se smatraju drugom najvećom pretnjom sa 19 procenata anketiranih K-Srba koji se tako izjašnjavaju. Ovo pokazuje da je ova zajednica više pogođena ovim pitanjem, za razliku od četiri procenta K-Albanaca koji to smatraju za pretnju.

TABELA 4 PERCEPCIJE U VEZI SA GLAVNIM PRETNJAMA ZA MIR I BEZBEDNOST ZAJEDNICA, PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

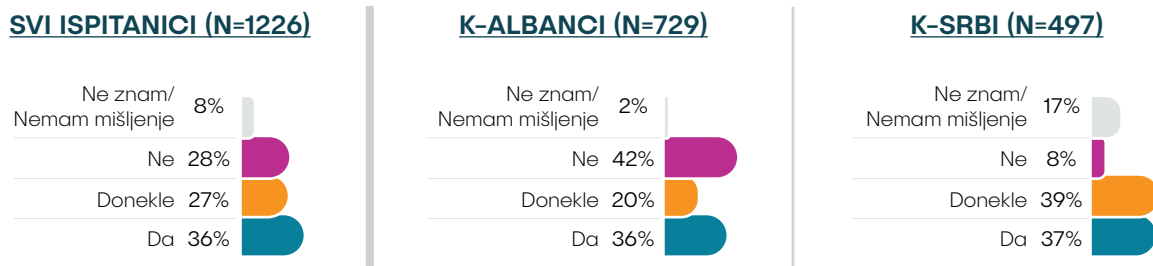
Čini se da ove manje razlike između procena dve zajednice o pretnji za mir i bezbednost odražavaju osećaj bezbednosti koji obe zajednice imaju na Kosovu. Sa tim u vezi, ogromna većina albanske zajednice - njih 84 odsto - izjavili su da se osećaju bezbedno kao pripadnici svoje etničke grupe na Kosovu, u poređenju sa 44 procenta srpske zajednice koji imaju takvo mišljenje. Pored toga, značajan procenat ispitanika (17%) iz srpske zajednice je rekao da nema mišljenje o ovom pitanju, što može da ukazuje i na nevoljnost da se razgovara o bezbednosnim pitanjima zbog ranjivijeg konteksta u ovoj zajednici.

TABELA 5 PERCEPCIJE U VEZI SA OSEĆAJEM BEZBEDNOSTI NA KOSOVU, PODELJENE PO ETIČKOJ PRIPADNOSTI

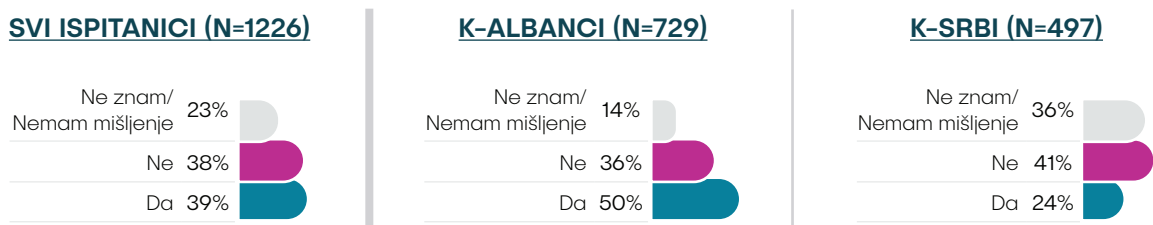
Razlike u stavovima dve zajednice takođe su očigledne i u njihovim mišljenjima o tome da li su manjine diskriminisane na Kosovu. Za 56 procenata kosovskih Albanaca i za 76 procenata anketiranih K-Srba diskriminacija manjinskih grupa postoji ili postoji u izvesnoj meri, dok 42% K-Albanaca i 8% K-Srba veruje da takva diskriminacija nije prisutna.

TABELA 6 PERCEPCIJE U VEZI SA TIM DA LI POSTOJI DISKRIMINACIJA PREMA MANJINSKIM GRUPAMA NA KOSOVU. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

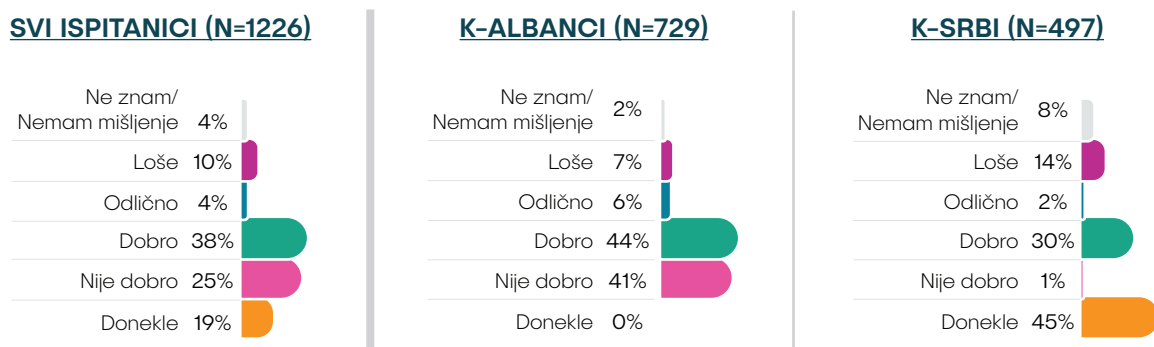
U sličnom kontekstu, 50 procenata anketiranih K-Albanaca veruje da se nasilje nad manjinskim grupama na Kosovu adekvatno kažnjava, u poređenju sa 24 procenta ispitanika K-Srba koji dele takvu percepciju. Za 41 procenat anketiranih K-Srba i 36 procenata K-Albanaca nasilje nad manjinskim grupama nije adekvatno kažnjeno. Međutim, u ovom slučaju, obe zajednice su bile manje spremne da iskažu odgovore, sa 36 procenata K-Srba i 14 procenata K-Albanaca koji su rekli da nemaju mišljenje.

TABELA 7 PERCEPCIJE U VEZI SA DA LI SE NASILJE NAD MANJINSKIM GRUPAMA NA KOSOVU ADEKVATNO KAŽNJAVA. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

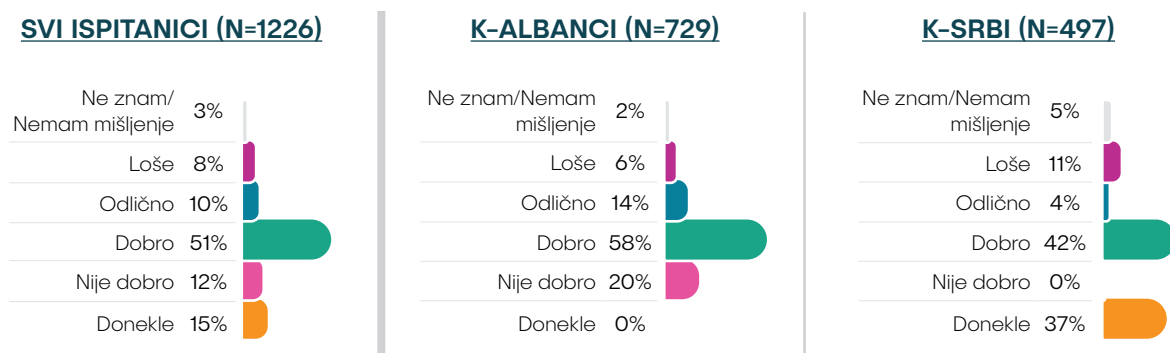
Bez obzira na zajedničke izazove koje su identifikovali ispitanici iz obe zajednice, nalazi istraživanja takođe pokazuju da su stanovnici Kosova generalno pesimistični u pogledu toga kako međuetnički odnosi trenutno napreduju. U ovom kontekstu, 38 procenata ispitanika smatra da su međuetnički odnosi na Kosovu dobri, u poređenju sa 35 procenta njih koji misle da su loši ili da nisu dobri, a 19 procenata njih misle da su ovi odnosi donekle dobri. Dalje, za 32 procenta anketiranih K-Srba trenutno stanje međuetničkih odnosa se smatra dobrim ili odličnim, sa 50 procenata anketiranih K-Albanaca koji dele takvo mišljenje. Dalje, 48 procenata anketiranih K-Albanaca smatra da stanje međuetničkih odnosa nije dobro ili je loše. Sa druge strane, 15 odsto kosovskih Srba deli ovo mišljenje, a 45 odsto njih smatra da je stanje međuetničkih odnosa donekle dobro.

TABELA 8 OCENA ISPITANIKA O SVEUKUPNOM STANJU MEĐUETNIČKIH ODNOSA NA KOSOVU. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Međutim, pozitivniji odgovori ispitanika primećuju se kada se isto pitanje obrađuje na lokalnom nivou. U ovom slučaju, 61 odsto ispitanika je reklo da je stanje međuetničkih odnosa dobro ili odlično u njihovim opštinama. Na stanje međunacionalnih odnosa na lokalnom nivou povoljnije gledaju i ove dve zajednice, pri čemu 46% Srba i 71% Albanaca smatra da ovo pitanje stoji dobro ili odlično u njihovim opštinama.

TABELA 9 OCENA ISPITANIKA O SVEUKUPNOM STANJU MEĐUETNIČKIH ODNOSA U NJIHOVOJ OPŠTINI. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Dalje, 41 odsto ispitanika veruje da su se međuetnički odnosi na Kosovu poboljšali tokom proteklih godina, dok 79 odsto izražava nadu da će se oni dalje poboljšati u budućnosti. Međutim, veći nivoi skepticizma primećeni su među ispitanicima K-Srbima, od kojih 32 procenta smatra da se međuetnički odnosi nisu poboljšali, za razliku od 12 procenata anketiranih K-Albanaca koji imaju takvo mišljenje. Međutim, obe zajednice vide potencijal poboljšanja, sa 88 procenata kosovskih Albanaca i 65 procenata kosovskih Srba koji su izjavili da očekuju bolje međuetničke odnose u budućnosti.

TABELA 10 PERCEPCIJE U VEZI SA POBOLJŠANJEM MEĐUETNIČKIH ODNOSA NA KOSOVU TOKOM POSLEDNJIH GODINA. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

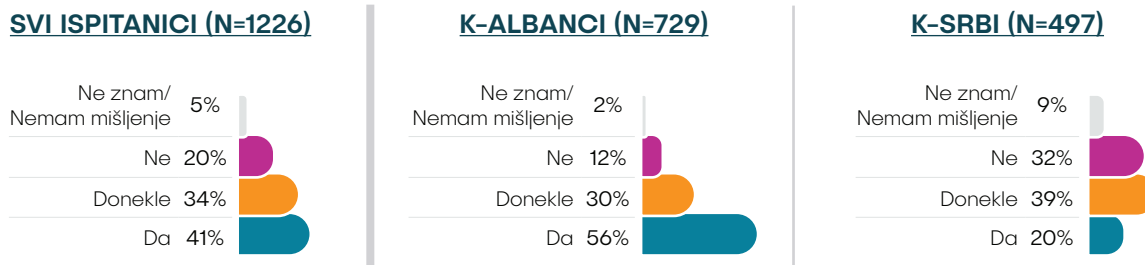
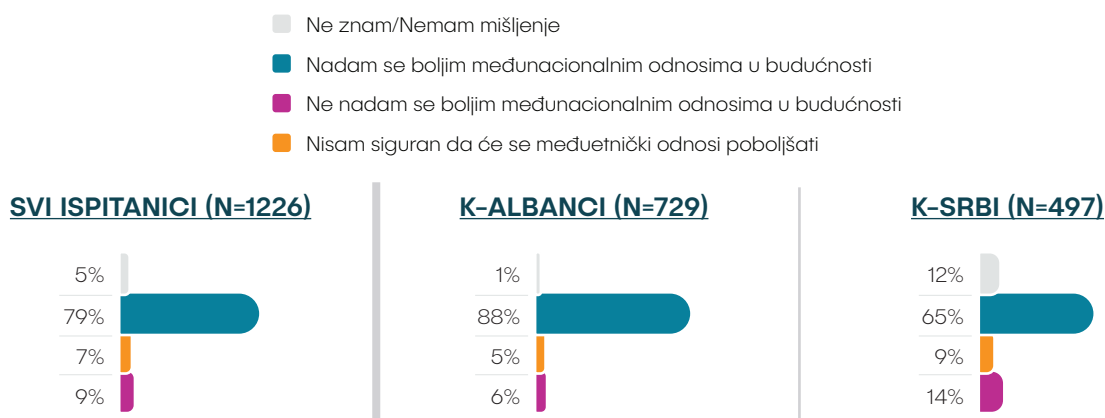

TABELA 11 PERCEPCIJE U VEZI SA POTENCIJALOM ZA DALJE POBOLJŠANJE MEĐUETNIČKIH ODNOSA NA KOSOVU U BUDUĆNOSTI. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Iako ispitanici izražavaju određeni stepen skepticizma u pogledu stanja međuetničkih odnosa, njihova percepcija multietničke prirode Kosova ukazuje na volju i spremnost za unapređenje međuetničkih odnosa na nivou zajednice. U tom pogledu, 86 procenata kosovskih Albanaca i 73 procenata kosovskih Srba smatra Kosovo multietničkim društvom. Slično, 81 procenat kosovskih Albanaca i 78 procenata anketiranih K-Srba vidi svoju opštinu kao takvu. Pored toga, 83 procenata kosovskih Albanaca i 74 procenata kosovskih Srba veruje da Kosovo treba da bude multietničko, pokazujući potencijal lokalnih zajednica da unaprede međuetničke odnose, jer pokazuju razumevanje i prihvatanje principa na kojima se Kosovo temelji.

TABELA 12 PERCEPCIJE U VEZI SA MULTIETNIČNOŠĆU, PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Mada gore pomenuti nalazi pokazuju spremnost zajednica da unaprede međuetničke odnose, većina ispitanika, ili njih 68 odsto, veruje da politički faktori, naročito ponašanje i jezik izražavanja političkih lidera na Kosovu, imaju uticaj na međuetničke odnose. Ovakvu percepciju deli 74 procenta kosovskih Albanaca i 59 procenata anketiranih K-Srba, dok je jedna četvrtina ispitanika K-Srba izjavila da nema mišljenje o ovom pitanju, što, kao i u slučaju bezbednosnih aspekata razrađenih ranije u ovom izveštaju, ukazuje na povećanu nevoljnost ove zajednice da iskazuje svoje stavove o pitanjima koja se tiču politike. Dalje, kada su ispitanici upitani da li smatraju da u svojim opštinama imaju slobodu da otvoreno govore o političkim pitanjima, 35 odsto anketiranih K-Srba izjavilo je da nemaju tu slobodu,

dok 33 odsto njih smatra da imaju takvu slobodu samo donekle. Sa druge strane, 71 odsto anketiranih K-Albanaca veruje da ima slobodu da otvoreno govore o političkim pitanjima u svojim opštinama.

TABELA 13 PERCEPCIJE U VEZI SA TIM DA LI PONAŠANJE POLITIČKIH LIDERA I NJIHOV JEZIK IZRAŽAVANJA IMAJU UTICAJ NA MEĐUETNIČKE ODNOSE. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

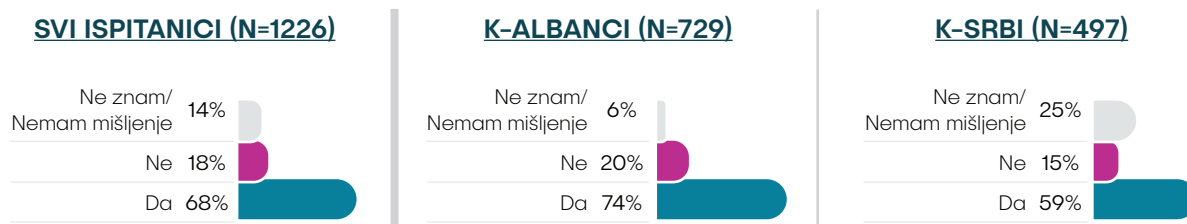
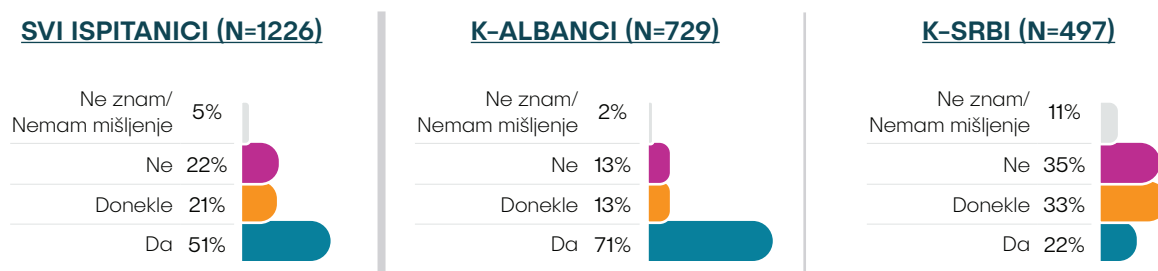

TABELA 14 PERCEPCIJE U VEZI SA DA LI POSTOJI SLOBODA U OPŠTINAMA ISPITANIKA DA OTVORENO PRIČAJU O POLITIČKIM PITANJIMA. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

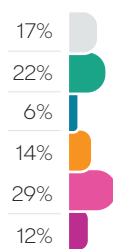

Kada je od ispitanika zatraženo da procene jezik izražavanja koji koriste politički lideri kada su u pitanju međunacionalni odnosi i saradnja, većina njih se opredelila za odgovore koji kategorišu jezik koji se koristi kao razjedinjujući. Za 51 procenat anketiranih K-Albanaca i 61 procenat K-Srba, jezik koji koriste politički lideri u vezi sa međuetničkim odnosima smatra se neprijateljskim, donekle neprijateljskim ili veoma neprijateljskim. Sa druge strane, 41 procenat ispitanika iz zajednice K-Albanaca smatra da je jezik koji se koristi prijateljski ili veoma prijateljski, za razliku od 8 procenata ispitanika K-Srba.

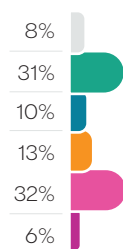
TABELA 15 OCENA ISPITANIKA O JEZIKU IZRAŽAVANJA KOJI KORISTE POLITIČKI LIDERI NA KOSOVU KADA SE RADI O MEĐUETNIČKIM ODNOSIMA I SARADNJI. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

- Ne znam/Nemam mišljenje
- Prijateljski i ujedinijući
- Veoma prijateljski i ujedinijući
- Neprijateljski/Nije ujedinijući
- Donekle neprijateljski/nije ujedinijući
- Veoma neprijateljski/nije ujedinijući

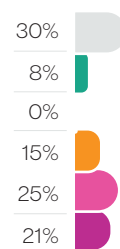
SVI ISPITANICI (N=1226)

K-ALBANCI (N=729)

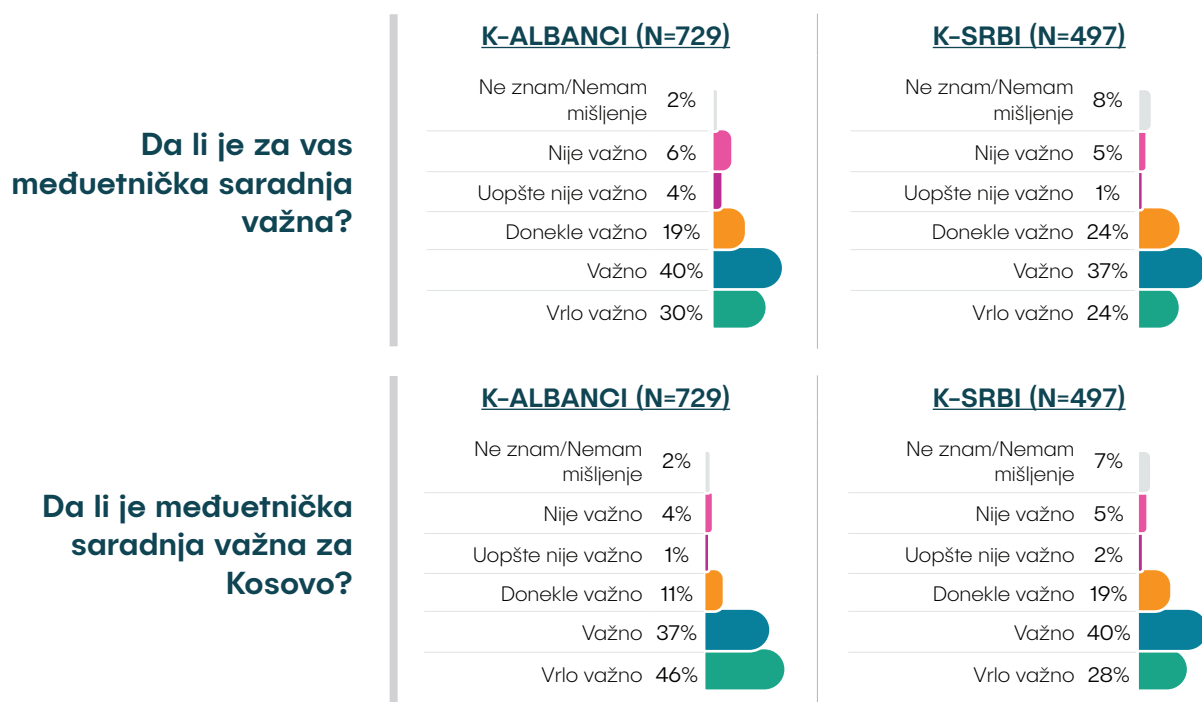
K-SRBI (N=497)

KAKO GRAĐANI VIDE MEĐUETNIČKU SARADNJU?

Politička saradnja između Vlade Kosova i političkih predstavnika srpske zajednice na Kosovu nastavlja da utiče na međuetničku saradnju na Kosovu.⁴ U ovom pogledu, stavovi lokalnih zajednica prema ova dva subjekta donekle utiču na to kako te zajednice gledaju jedna na drugu, kao i na stepen međusobne saradnje. Literatura, sa druge strane, priznaje identifikaciju zajedničkih interesa kao mehanizam koji može da smanji pristrasnost unutar grupe i da podstakne međuetničku saradnju.⁵ Počev od rezultata ankete koji su pokazali da je više od 50 procenata ljudi iz obe zajednice, odnosno 70 procenata kosovskih Albanaca i 61 procenat kosovskih Srba, označilo međuetničku saradnju kao važnu ili veoma važnu za njih, možda bi trebalo naglasiti da se međuetnička saradnja može istaći kao zajednički interes različitih etničkih zajednica na Kosovu. Dalje, 83 procenata kosovskih Albanaca i 68 procenata kosovskih Srba doživljavaju međuetničku saradnju kao važnu ili veoma važnu za Kosovo.

TABELA 16 PERCEPCIJE U VEZI SA VAŽNOŠĆU MEĐUETNIČKE SARADNJE, PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

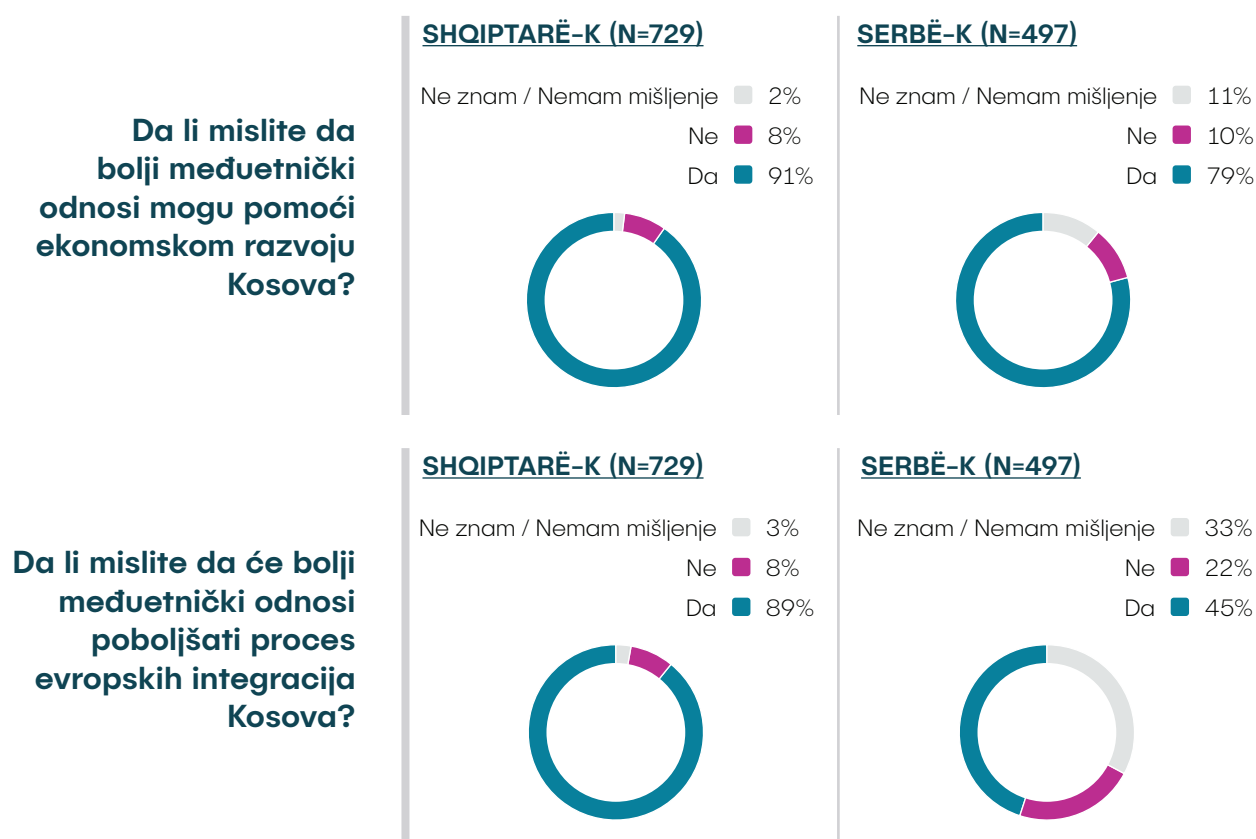
Ispitanici iz obe grupe takođe priznaju značaj međuetničke saradnje u smislu doprinosa razvoju Kosova, na primer u ekonomskoj sferi ili u vezi sa evropskim integracijama. Za

4 Orana, A. (2021) „Može li Kurti da iskoristi zalet i da započne istinsku međuetničku saradnju?“ Kosovo 2.0. Dostupno na: <https://kosovotwopointzero.com/en/can-kurti-use-the-moment-to-start-genuine-inter-ethnic-cooperation/>.

5 Butler, D. and Tavits, M. (2020) “Shared interests foster interethnic cooperation among politicians,” Political Science Research and Methods, 9(3), str. 627–640. Dostupno na: <https://doi.org/10.1017/psrm.2019.60>.

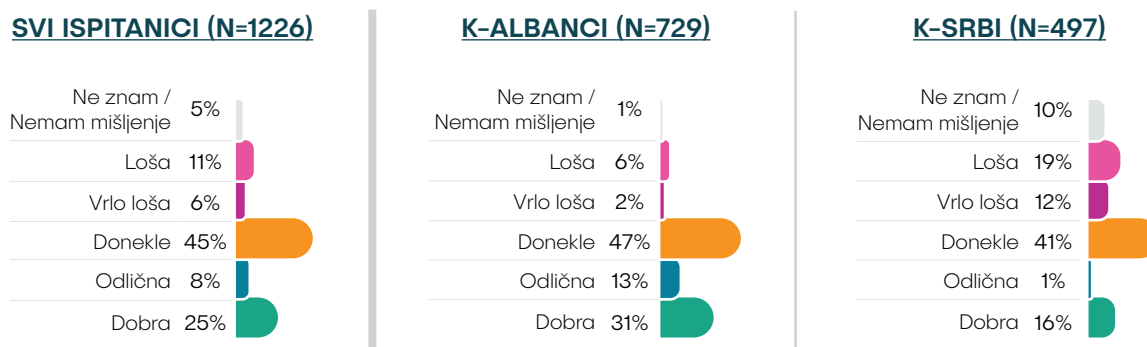
98 procenata K-Albanaca i 89 procenata K-Srba, bolji međuetnički odnosi pomažu ekonomskom razvoju Kosova. Sa druge strane, kada je ovo pitanje analizirano na marginama evropskih integracija, 33 odsto anketiranih K-Srba izjavilo je da nema mišljenje o ovom pitanju, dok 45 odsto njih smatra da se bolja međuetnička saradnja poboljšava proces evropskih integracija Kosova. Takvo mišljenje deli 89 procenata anketiranih K-Albanaca.

TABELA 17 PERCEPCIJE O DOPRINOSU MEĐUETNIČKIH ODNOSA U PRIVREDNOM RAZVOJU NA KOSOVU I EVROPSKIM INTEGRACIJAMA PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Međutim, razlike u mišljenjima između dve zajednice primećuju se u njihovoj proceni trenutne međuetničke saradnje na Kosovu. Dok 44 odsto anketiranih K-Albanaca ocenjuje međuetničku saradnju na Kosovu kao dobru ili odličnu, samo 17 odsto anketiranih K-Srba deli takvo mišljenje. Sa druge strane, 32 odsto anketiranih K-Srba ocenjuje međuetničku saradnju kao lošu ili veoma lošu, za razliku od osam odsto anketiranih K-Albanaca koji imaju takve stavove.

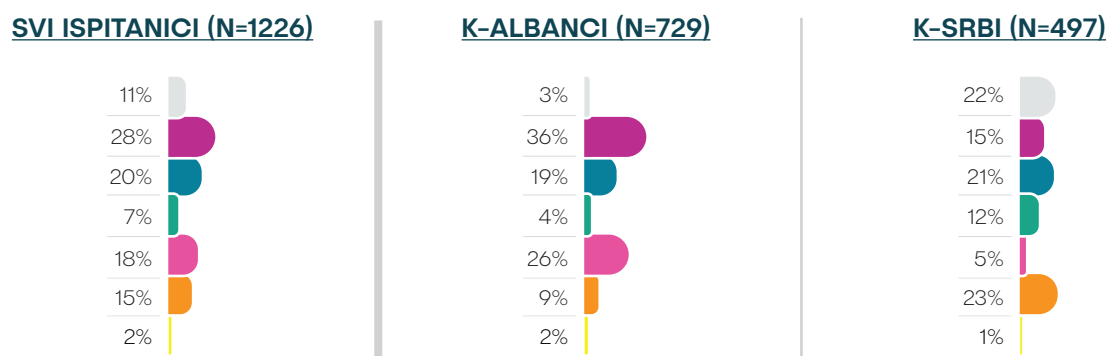
TABELA 18 OCENA ISPITANIKA O STANJU MEĐUETNIČKE SARADNJE NA KOSOVU. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Obe ove zajednice dele slične stavove kada je reč o preprekama sa kojima se međuetnički odnosi suočavaju na Kosovu. Za zajednicu K-Albanaca, nedostatak pravde za zločine počinjene tokom rata 90-ih (36%), odbijanje Srbije da prihvati nezavisnost Kosova (26%) i nedostatak pomirenja između Kosova i Srbije (19%) su najveće prepreke za bolje međunacionalne odnose. Sa druge strane, zajednica K-Srba kao ključne prepreke rangira predrasude jednih prema drugima među zajednicama (23%) i nedostatak pomirenja između Kosova i Srbije (21%). Dalje, 22 odsto anketiranih K-Srba nije dalo mišljenje o ovom pitanju, dok 15 odsto njih vidi nedostatak pravde za zločine počinjene tokom rata 90-ih kao važnu prepreku.

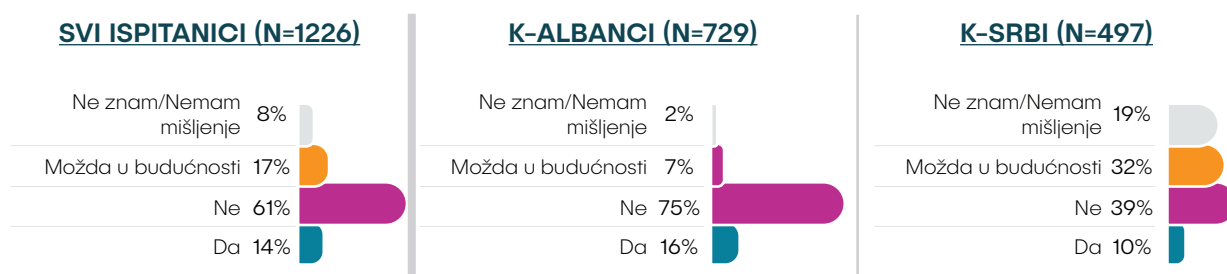
TABELA 19 PERCEPCIJE U VEZI SA NAJVAŽNIJIM PREPREKAMA ZA BOLJE MEĐUETNIČKE ODNOSI NA KOSOVU. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

- Ne znam/Nemam mišljenje
- Nedostatak pravde za zločine počinjene tokom rata 90-ih godina
- Nedostatak pomirenja između Kosova i Srbije
- Nedostatak poverenja između različitih zajednica na Kosovu
- Odbijanje Srbije da prihvati nezavisnost Kosova
- Predrasude jednih prema drugima u zajednici
- Nešto drugo

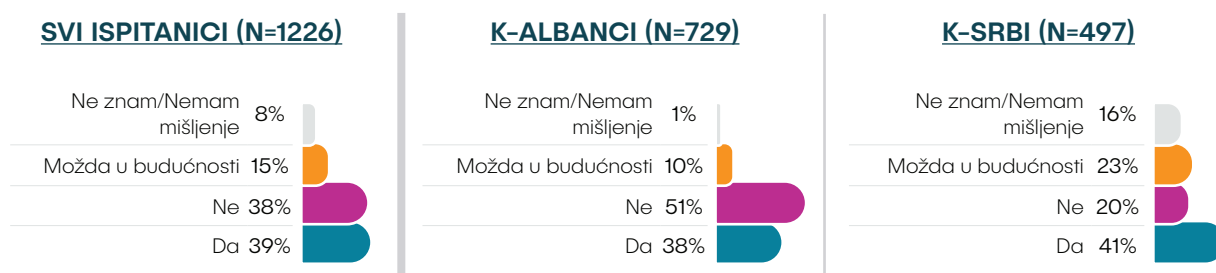
Spremnost građana da podrže političku stranku iz druge etničke grupe i njihova percepcija potencijala za učenje jezika drugih etničkih zajednica u školama, kao što su albanski i srpski, takođe se uzimaju u obzir kada se analiziraju percepcije građana o međuetničkoj saradnji. Što se tiče političke podrške, anketirani K-Albanci su eksplicitniji – 75% njih izjavilo je da ne bi glasali za političku partiju koja ne predstavlja njihovu etničku grupu, za razliku od 39% ispitanika K-Srba koji imaju ovakav pogled. Međutim, sedam procenata anketiranih K-Albanaca i 39 procenata anketiranih K-Srba rekli su da bi to mogli da učine u budućnosti, dok 16 procenata K-Albanaca i 10 procenata K-Srba ostaje otvoreno da glasa za političku stranku koja ne predstavlja njihovu etničku grupu.

TABELA 20 VOLJA ISPITANIKA DA GLASAJU ZA POLITIČKU PARTIJU KOJA NE PREDSTAVLJA NJIHOVU ETNIČKU GRUPU. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Što se tiče podrške ispitanika učenju jezika drugih etničkih grupa, kao što su albanski i srpski, 38 odsto anketiranih K-Albanaca i 41 odsto ispitanika K-Srba smatra da lokalne zajednice na Kosovu treba da uče jezike drugih etničkih grupa u školama. Nasuprot tome, 51 procenat K-Albanaca i 20 procenata K-Srba smatraju da to ne bi trebalo da se radi, ali 23 procenta K-Srba i deset procenata K-Albanaca smatraju da bi to moglo da se ostvari u budućnosti.

TABELA 21 PERCEPCIJE U VEZI SA TIM DA LI JEZICI DRUGIH ZAJEDNICA, KAO ŠTO SU ALBANSKI I SRPSKI, TREBA DA SE UČE U ŠKOLI. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

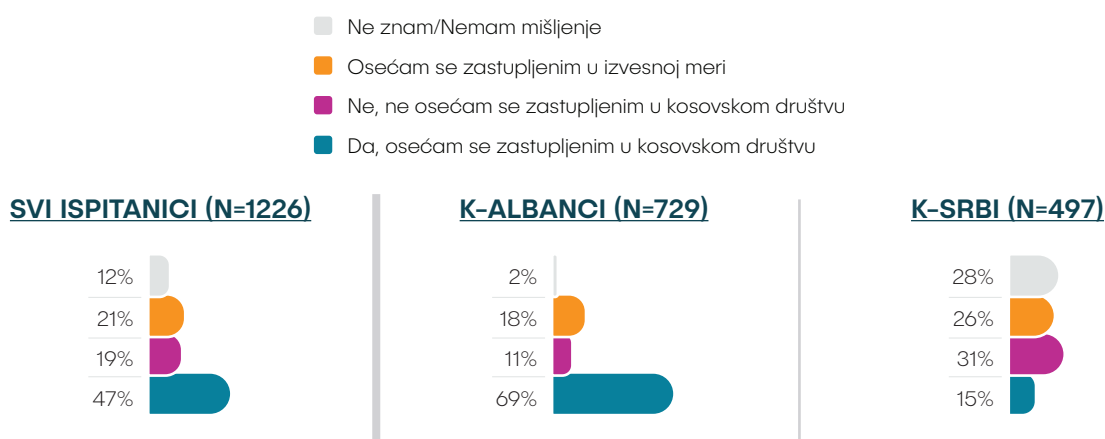

DA LI SU GRAĐANI ZADOVOLJNI RADOM INSTITUCIJA I NA OPŠTINSKOM I NA CENTRALNOM NIVOU PO PITANJU UNAPREĐENJA MEĐUETNIČKIH ODNOSA?

Zastupljenost etničkih zajednica u političkom životu je ključni aspekt međuetničkih odnosa jer utiče na to kako građani vide i institucije i njihov kapacitet da zastupaju njihove interese. Dalje, to takođe utiče i na to kako lokalne zajednice gledaju i komuniciraju sa građanima iz drugih etničkih grupa, čime se omogućava bolja socijalna kohezija u multietničkom društvu.⁶ U tom smislu, deo ankete bio je fokusiran na mišljenja građana o njihovoj zastupljenosti u kosovskom društvu i na lokalnom nivou, kao i na njihovu percepciju uloge koju institucije igraju u unapređenju međuetničkih odnosa.

Za razliku od 69 procenata anketiranih K-Albanaca, 15 procenata njih iz zajednice K-Srba izjavilo je da se osećaju zastupljeni u kosovskom društvu, dok se 26 procenata njih oseća zastupljeno u određenoj meri. Sa druge strane, 31 procenat anketiranih K-Srba se ne oseća zastupljenim u kosovskom društvu, dok 11 procenata anketiranih K-Albanaca deli takav stav. Osećaj zastupljenosti raste kada se ova tema posmatra iz lokalne perspektive. Dok se 83 procenta anketiranih K-Albanaca slaže da se osećaju u potpunosti ili u određenoj meri zastupljenima u svojoj opštini, to isto kaže 51% anketiranih K-Srba.

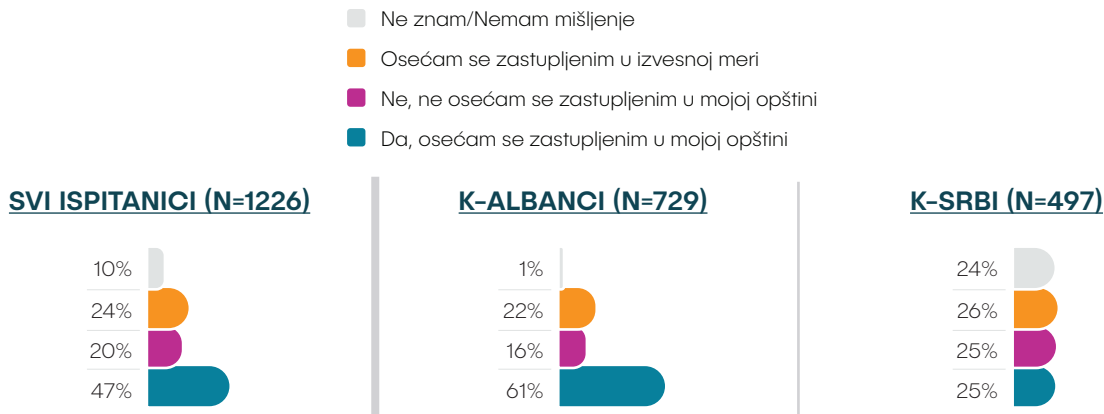
TABELA 22 PERCEPCIJE O TOME DA LI SE GRAĐANI KOSOVA OSEĆAJU ZASTUPLJENIM U KOSOVSKOM DRUŠTVU. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

⁶ O'Brochta, W. (2021) "Citizen responses to ethnic representation," Political Studies, p. 003232172110198. Dostupno na: <https://doi.org/10.1177/00323217211019834>.

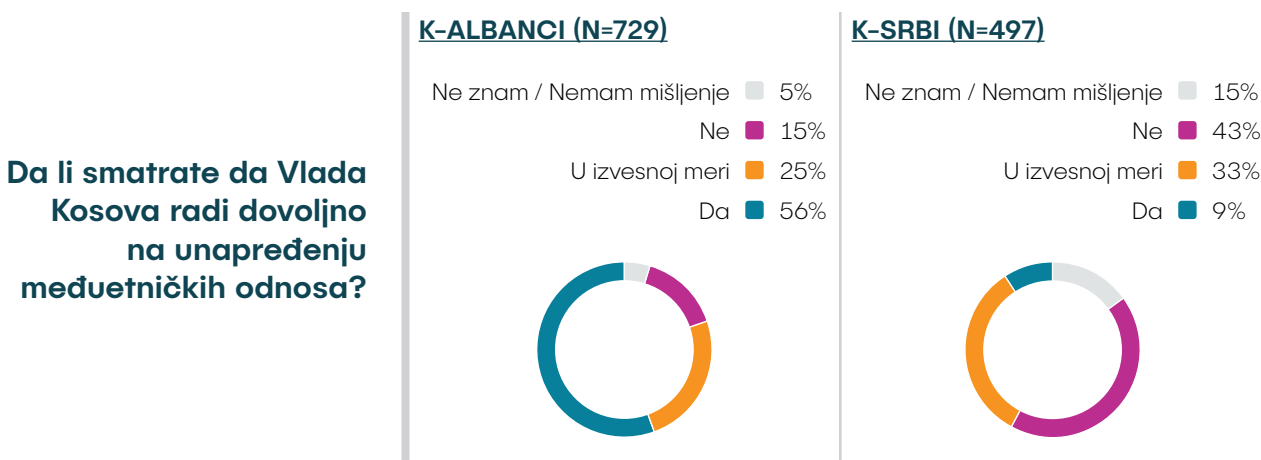
Da li su građani zadovoljni radom institucija i na opštinskom i na centralnom nivou po pitanju unapređenja međuetničkih odnosa?

TABELA 23 PERCEPCIJE O TOME DA LI SE GRAĐANI KOSOVA OSEĆAJU ZASTUPLJENIM U NJIHOVIM ODGOVARAJUĆIM OPŠTINAMA. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Osećaj zastupljenosti u kosovskom društvu takođe odražava i percepcije građana o radu institucija na unapređenju međuetničkih odnosa. U tom pogledu, dok ispitanici K-Albanci veruju da i Vlada Kosova kao i njihove odgovarajuće opštine rade dovoljno na unapređenju međuetničkih odnosa, zajednica K-Srba ostaje skeptična prema radu Vlade, dok se bolje izražava u proceni o radu opština po ovom pitanju. Za 56 odsto anketiranih K-Albanaca Vlada radi dovoljno na unapređenju međuetničkih odnosa, dok 54 odsto deli takvo mišljenje u vezi sa njihovim opštinama. Sa druge strane, dok 21 odsto anketiranih K-Srba ocenjuje rad svojih opština pozitivnim za međuetničke odnose, devet odsto njih ima takav stav za Vladu Kosova.

TABELA 24 PERCEPCIJE O RADU VLADE KOSOVA I OPŠTINA NA UNAPREĐENJU MEĐUETNIČKIH ODNOSA, PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

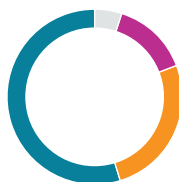

Da li su građani zadovoljni radom institucija i na opštinskom i na centralnom nivou po pitanju unapređenja međuetničkih odnosa?

Da li verujete da vaša opština radi dovoljno na unapređenju međunacionalnih odnosa?

K-ALBANCI (N=729)

Ne znam / Nemam mišljenje 5%
 Ne 14%
 U izvesnoj meri 26%
 Da 54%

K-SRBI (N=497)

Ne znam / Nemam mišljenje 12%
 Ne 26%
 U izvesnoj meri 40%
 Da 21%

Iako generalno postoji povoljnija percepcija lokalnih napora za unapređenje međuetničkih odnosa, građani Kosova pokazuju nedostatak znanja o opštinskim organima kao što su opštinski saveti za bezbednost zajednica koji postoje u svim kosovskim opštinama i odgovorni su za diskusije o pitanjima bezbednosti lokalnih zajednica. Sa tim u vezi, 68% ispitanika, odnosno 79% K-Albanaca i 52% K-Srba, rekli su da nisu upoznati sa Opštinskim savetom za bezbednost zajednice u svojoj opštini.

TABELA 25 PERCEPCIJE U VEZI SA TIM DA LI SU GRAĐANI UPOZNATI SA OPŠTINSKIM SAVETIMA ZA BEZBEDNOST ZAJEDNICE U NJIHOVIM ODGOVARAJUĆIM OPŠTINAMA. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

SVI ISPITANICI (N=1226)

Ne znam / Nemam mišljenje 8%
 Ne 68%
 Da 24%

K-ALBANCI (N=729)

Ne znam / Nemam mišljenje 2%
 Ne 79%
 Da 19%

K-SRBI (N=497)

Ne znam / Nemam mišljenje 18%
 Ne 52%
 Da 30%

Dalje, čini se da ispitanici nisu dobro upoznati ni sa zakonima koji su na snazi i koji služe da štite građane od diskriminacije i da unapređuju prava zajednica. U ovom pogledu, na pitanje da li su upoznati sa Zakonom br. 05/L-021 o zaštiti od diskriminacije, 48% K-Albanaca i 53% K-Srba je odgovorilo da nisu. Pored toga, 50% anketiranih K-Albanaca i 45% anketiranih K-Srba rekli su da ne znaju ni za kakve zakone koji štite njihova prava.

Da li su građani zadovoljni radom institucija i na opštinskom i na centralnom nivou po pitanju unapređenja međuetničkih odnosa?

TABELA 26 UPOZNATOST ISPITANIKA SA POSTOJANJEM ZAKONA KOJI ŠTITE NJIHOVA PRAVA

**Da li znate za
Zakon o zaštiti od
diskriminacije?**

K-ALBANCI (N=729)

Ne znam / Nemam mišljenje 2%
Ne 48%
Da 50%

K-SRBI (N=497)

Ne znam / Nemam mišljenje 16%
Ne 53%
Da 32%

**Da li znate za bilo koje
zakonske akte koji štite
vaša prava?**

K-ALBANCI (N=729)

Ne znam / Nemam mišljenje 2%
Ne 50%
Da 48%

K-SRBI (N=497)

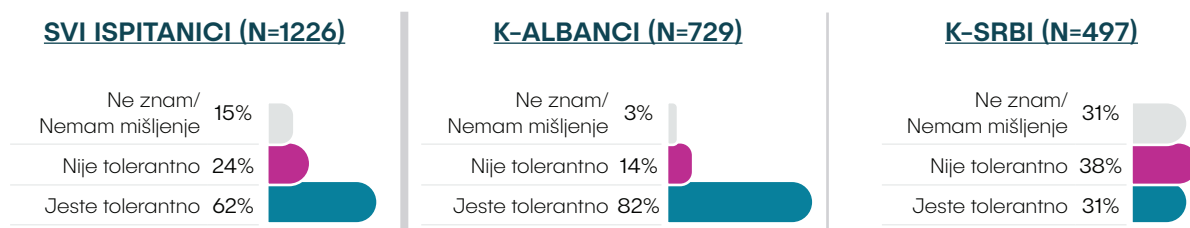
Ne znam / Nemam mišljenje 12%
Ne 45%
Da 42%

KOLIKO GRAĐANI KOSOVA PRIHVATAJU JEDNI DRUGE?

Verovatnoća postojanja netolerancije se smanjuje izlaganjem jednih etničkih grupa drugima i negovanjem veće interakcije između pripadnika različitih zajednica.⁷ Povećana interakcija između različitih etničkih grupa takođe omogućava da se formiraju percepcije zasnovane na iskustvu i direktnom kontaktu, čime se smanjuje i verovatnoća opstajanja društvenih predrasuda. Po ovom pitanju istraživanje FIERC je ispitalo mišljenja građana Kosova o toleranciji u kosovskom društvu. Kosovsko društvo smatra tolerantnim prema drugim etničkim grupama 82 procenta K-Albanaca i 31 procenat ispitanika K-Srba. Sa druge strane, 38% ljudi iz zajednice K-Srba smatra da je kosovsko društvo netolerantno prema drugim etničkim grupama, dok je 31% njih odbilo da iskaže svoje mišljenje o ovoj temi.

TABELA 27 PERCEPCIJE O TOME DA LI JE KOSOVSKO DRUŠTVO TOLERANTNO PREMA DRUGIM ETNIČKIM ZAJEDNICAMA. GENERALNO + PODELJENO PO ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Percepcije o toleranciji su dalje analizirane kroz procenu spremnosti građana da prihvate različite zajednice na različitim skalama, od širih do više ličnih odnosa. Ispitanici i K-Albanci i K-Srbi u ovom slučaju sebe opisuju kao spremnije da prihvate druge zajednice koje žive na Kosovu, kao i jedni druge u kontekstu veće zajednice, za razliku od ličnog nivoa. Sa ovim u vezi, više od 50 procenata anketiranih K-Albanaca i K-Srba je reklo da bi prihvatili jedni druge, kao i romsku, aškalijsku, egipćansku, tursku i bosansku zajednicu da žive u svojim naseljima, rade jedni pored drugih ili pak da budu prijatelji. Preko 50 procenata anketiranih K-Albanaca je reklo da bi prihvatili sve gore pomenute zajednice kao javne zvaničnike u svojoj zemlji, u poređenju sa manje od 40 procenata K-Srba koji su bili otvoreni da prihvate ljude iz druge zajednice kao javne službenike u svojoj zemlji. Širi je jaz između zajednica kada je u pitanju lični nivo, o čemu svedoči i činjenica da većina ispitanika iz obe etničke grupe ne bi pristala da se neko iz ovih zajednica venča za bilo kog člana njihove porodice. Generalno, ispitanici K-Albanci su prijemčiviji za tursku zajednicu, dok ispitanici K-Srbi pokazuju veću bliskost sa bošnjačkom zajednicom na Kosovu.

⁷ Laurence, J. (2013) "Reconciling the contact and threat hypotheses: Does ethnic diversity strengthen or weaken community inter-ethnic relations?," *Ethnic and Racial Studies*, 37(8), ff. 1328–1349. Në dispozicion këtu: <https://doi.org/10.1080/01419870.2013.788727>

TABELA 28 VOLJA ISPITANIKA KOSOVSKIH ALBANACA DA PRIHVATE RAZLIČITE ZAJEDNICE NA RAZLIČITIM NIVOIMA, OD ŠIRIH DO VIŠE LIČNIH ODNOSA ⁸

DA LI BISTE PRIHVATILI PRIPADNIKA IZ NAVEDENIH ZAJEDNICA DA:

SRBI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	60%	39%
Bude vaš kolega na poslu	68%	30%
Bude vam nadređeni na poslu	49%	49%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	35%	63%
Bude vaš prijatelj	52%	47%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	55%	44%
Bude u braku sa članom vaše porodice	9%	91%

ROMI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	66%	33%
Bude vaš kolega na poslu	70%	29%
Bude vam nadređeni na poslu	56%	43%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	47%	52%
Bude vaš prijatelj	63%	36%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	62%	37%
Bude u braku sa članom vaše porodice	11%	88%

AŠKALIJE	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	66%	33%
Bude vaš kolega na poslu	68%	30%
Bude vam nadređeni na poslu	56%	43%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	49%	50%
Bude vaš prijatelj	62%	37%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	62%	38%
Bude u braku sa članom vaše porodice	11%	88%

BOŠNJACI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	76%	24%
Bude vaš kolega na poslu	76%	22%
Bude vam nadređeni na poslu	64%	34%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	57%	42%
Bude vaš prijatelj	71%	28%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	69%	30%
Bude u braku sa članom vaše porodice	23%	76%

⁸ Opcija „Ne znam/Nemam mišljenje“ nije uključena u ovu tabelu, tako da sabiranje neće dati rezultat od 100 %.

EGIPĆANI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	64%	35%
Bude vaš kolega na poslu	66%	33%
Bude vam nadređeni na poslu	54%	45%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	47%	52%
Bude vaš prijatelj	61%	38%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	59%	40%
Bude u braku sa članom vaše porodice	12%	87%

TURCI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	82%	17%
Bude vaš kolega na poslu	83%	17%
Bude vam nadređeni na poslu	73%	26%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	65%	34%
Bude vaš prijatelj	79%	20%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	74%	25%
Bude u braku sa članom vaše porodice	36%	64%

TABELA 29 VOLJA ISPITANIKA KOSOVSKIH SRBA DA PRIHVATE RAZLIČITE ZAJEDNICE NA RAZLIČITIM NIVOIMA, OD ŠIRIH DO VIŠE LIČNIH ODNOSA⁹

A DO TĚ PRANONIT KOMUNITETET E MËPOSHTME NË SITUATAT VIJUESE:

ALBANCI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	78%	15%
Bude vaš kolega na poslu	83%	12%
Bude vam nadređeni na poslu	64%	23%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	38%	46%
Bude vaš prijatelj	80%	14%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	39%	43%
Bude u braku sa članom vaše porodice	12%	79%

ROMI	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	76%	17%
Bude vaš kolega na poslu	78%	16%
Bude vam nadređeni na poslu	60%	27%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	42%	41%
Bude vaš prijatelj	79%	13%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	39%	42%
Bude u braku sa članom vaše porodice	11%	79%

⁹ Opcija „Ne znam/Nemam mišljenje“ nije uključena u ovu tabelu, tako da sabiranje neće dati rezultat od 100 %.

Koliko građani Kosova prihvataju jedni druge?

AŠKALIJE

	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	59%	28%
Bude vaš kolega na poslu	61%	28%
Bude vam nadređeni na poslu	47%	36%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	36%	45%
Bude vaš prijatelj	62%	26%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	35%	46%
Bude u braku sa članom vaše porodice	8%	80%

BOŠNJACI

	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	76%	15%
Bude vaš kolega na poslu	80%	14%
Bude vam nadređeni na poslu	65%	23%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	50%	32%
Bude vaš prijatelj	78%	14%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	43%	38%
Bude u braku sa članom vaše porodice	14%	74%

EGIPĆANI

	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	63%	27%
Bude vaš kolega na poslu	68%	24%
Bude vam nadređeni na poslu	56%	29%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	39%	43%
Bude vaš prijatelj	67%	23%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	37%	44%
Bude u braku sa članom vaše porodice	9%	78%

TURCI

	Da	Ne
Živi u vašem naselju, ulici, stambenoj zgradi	69%	22%
Bude vaš kolega na poslu	73%	21%
Bude vam nadređeni na poslu	59%	28%
Bude učitelj vašoj deci ili unucima	40%	40%
Bude vaš prijatelj	71%	20%
Bude javni funkcioner u vašoj zemlji	38%	42%
Bude u braku sa članom vaše porodice	11%	76%

GLAVNI ZAKLJUČCI

Volja za poboljšanjem međuetničkih odnosa može se videti u percepciji građana Kosova o svom društvu kao multietničkom, kao i u njihovom stavu da Kosovo treba da ostane takvo. Srpska zajednica, međutim, pokazuje jače osećanje da se ne oseća zastupljeno u kosovskom društvu, dok takođe generalno loše ocenjuje rad kosovskih institucija na unapređenju međuetničkih odnosa. Ovo sugeriše da su potrebni veći naponi od strane kosovskih institucija da se približe nevećinskim zajednicama kako bi se bolje razumele njihove potrebe. Činjenica da se naponi opština da poboljšaju međuetničke odnose gledaju pozitivnije od onih iz centralnih institucija, pokazuje ključnu ulogu koju kontakt sa institucijama, adekvatna zastupljenost i njihova dostupnost igraju u obezbeđivanju toga da sve etničke zajednice budu pravično zastupljene.

Nalazi pokazuju da se većinska albanska zajednica na Kosovu oseća bezbednije od srpske zajednice, dok izraženije oklevanje srpske zajednice da odgovori na pitanja o političkoj klimi i bezbednosnim pitanjima takođe sugeriše više skeptične percepcije o bezbednosnom i političkom okruženju u ovoj oblasti. To pokazuje i činjenica da, za razliku od albanske zajednice koja uveliko priznaje ove potencijalne probleme, ali ih ne stavlja u istu ravan sa srpskom zajednicom, percepcije diskriminacije i neuspeha da se na adekvatan način bavi potencijalnim nasiljem nad manjinskim etničkim zajednicama su veće u srpskoj zajednici.

Politička zrelost je ključno važna za rešavanje međuetničkih pitanja, o čemu svedoče i percepcije građana o štetnim efektima retorike političke elite na temu međuetničkih odnosa. Pored ovoga, pošto većina ispitanika međuetničku saradnju smatra važnom, politički naponi za unapređenje ovog cilja treba da budu utemeljeni u zajednici i kao takvi moraju da odražavaju potrebe i zahteve građana. Osim toga, imajući u vidu da se ratni zločini iz 1990-ih i neuspeh u pomirenju između Kosova i Srbije doživljavaju kao prepreke za poboljšanu međuetničku saradnju, politička rešenja moraju da budu u skladu sa stavom građana kako bi imala uticaj na pomirenje među zajednicama i društvenim grupama.

S obzirom na to da i albanska i srpska zajednica vide probleme kao što su nezaposlenost, korupcija, slab obrazovni sistem, itd. kao velike pretnje za zajednicu, rešavanje pitanja socijalne zaštite može se posmatrati kao jedan od zajedničkih imenitelja za građane Kosova. U tom smislu, sistem koji se fokusira na praktična pitanja svih zajednica na Kosovu predstavlja važan mehanizam za poboljšanje međuetničkih odnosa i omogućio bi inkluzivniji proces integracije nevećinskih zajednica.

PROJEKAT O NEGOVANJU MEĐUETNIČKE SARADNJE I POMIRENJU (FIERC)

FIERC (Fostering Inter-Ethnic Cooperation and Reconciliation / Negovanje međuetničke saradnje i pomirenja) je 18-mesečni projekat finansiran od strane Fonda Pakta za stabilnost nemačkog Saveznog ministarstva inostranih poslova, a sprovodi ga Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) u partnerstvu sa Novom socijalnom inicijativom (NSI). Projekat Negovanja međuetničke saradnje i pomirenja (FIERC) radi na povećanju saradnje među zajednicama kako bi se poboljšale mogućnosti za razvoj i kako bi se podstaklo aktivno građanstvo u opštinskim procesima donošenja odluka zarad unapređenja javnog interesa u podeljenim zajednicama na Kosovu, sa fokusom na albansku i srpsku zajednicu. Opšti cilj projekta jeste da podstakne međuetničku saradnju na Kosovu otvaranjem prostora za interakciju ka izgradnji međusobnog poverenja, stvaranju mogućnosti za zajedničko identifikovanje/rešavanje zajedničkih izazova i ka saradnji u cilju nalaženja i kreiranja rešenja za zajednice.

Projekat FIERC ima tri komponente:

Komponenta I: Istraživanje i analiza: Cilj prve komponente istraživanja i analize je da pruži dublje razumevanje toga kako građani i lideri zajednica vide međuetničke odnose u svojoj zajednici i koje prepreke sprečavaju bolju saradnju. Istraživanje i analizu će pratiti i podržavati spoljni akademski savetnici, u vidu pregleda istraživačkih aktivnosti i radionica o kvantitativnim i kvalitativnim istraživačkim metodama i istraživačkoj etici. Kao deo prve komponente biće sprovedeno istraživanje javnog mnjenja na etnički raznovrsnim lokacijama na Kosovu, o percepciji zajednica o međuetničkim odnosima i saradnji. Takođe, biće razvijeni i promovisani motivacioni i video klipovi za podizanje svesti sa liderima zajednice i sa građanima.

Komponenta II: Razvoj i obuka zarad izgradnje kapaciteta: Cilj druge komponente je da pruži direktnu podršku za razvoj veština i znanja među nevladinim organizacijama, javnim institucijama, liderima u zajednici, kao i u privatnom sektoru i u poslovnoj zajednici da se aktivnije angažuju u nacionalnim procesima donošenja odluka. Ovo će biti rađeno kroz obuke, mentorstvo i obuku uz rad, tj. na poslu, što će poboljšati tzv. „meke“ veštine građana kako bi im se pomoglo da napreduju sa ekonomskim i početnim inicijativama koje će ih podržati u njihovim idejama za razvoj projekata.

Komponenta III: Zagovaranje i angažovanje: Cilj treće komponente je direktna podrška za međuetničku saradnju kroz angažovanje na nivou zajednice (osnovni nivo). Glavni fokus ove komponente biće povećanje građanskog aktivizma ciljnih zajednica i opština i aktivizam za zajedničke interese zajednice kao što su: zaštita njihovih osnovnih prava kao zajednice, zaštita životne sredine, suzbijanje nasilja u porodici, itd. Glavni rezultat ove komponente će biti stvaranje neformalnih foruma zajednice za javni interes (CFPI) što će služiti kao mehanizam za koordinaciju. FIERC će pružati podršku putem malih grantova za do 10 inicijativa iz zajednice koje su dizajnirane da se bave pitanjima ili interesima zajednice, sa iznosima do 500 evra. Pored ovoga, FIERC će podržati i šest inicijativa za pokretanje biznisa sa do 1.500 evra za svaku inicijativu.

Katalogimi në botim **(CIP)**

Biblioteka Kombëtare e Kosovës - "Pjetër Bogdani"

316(496.51)(047)

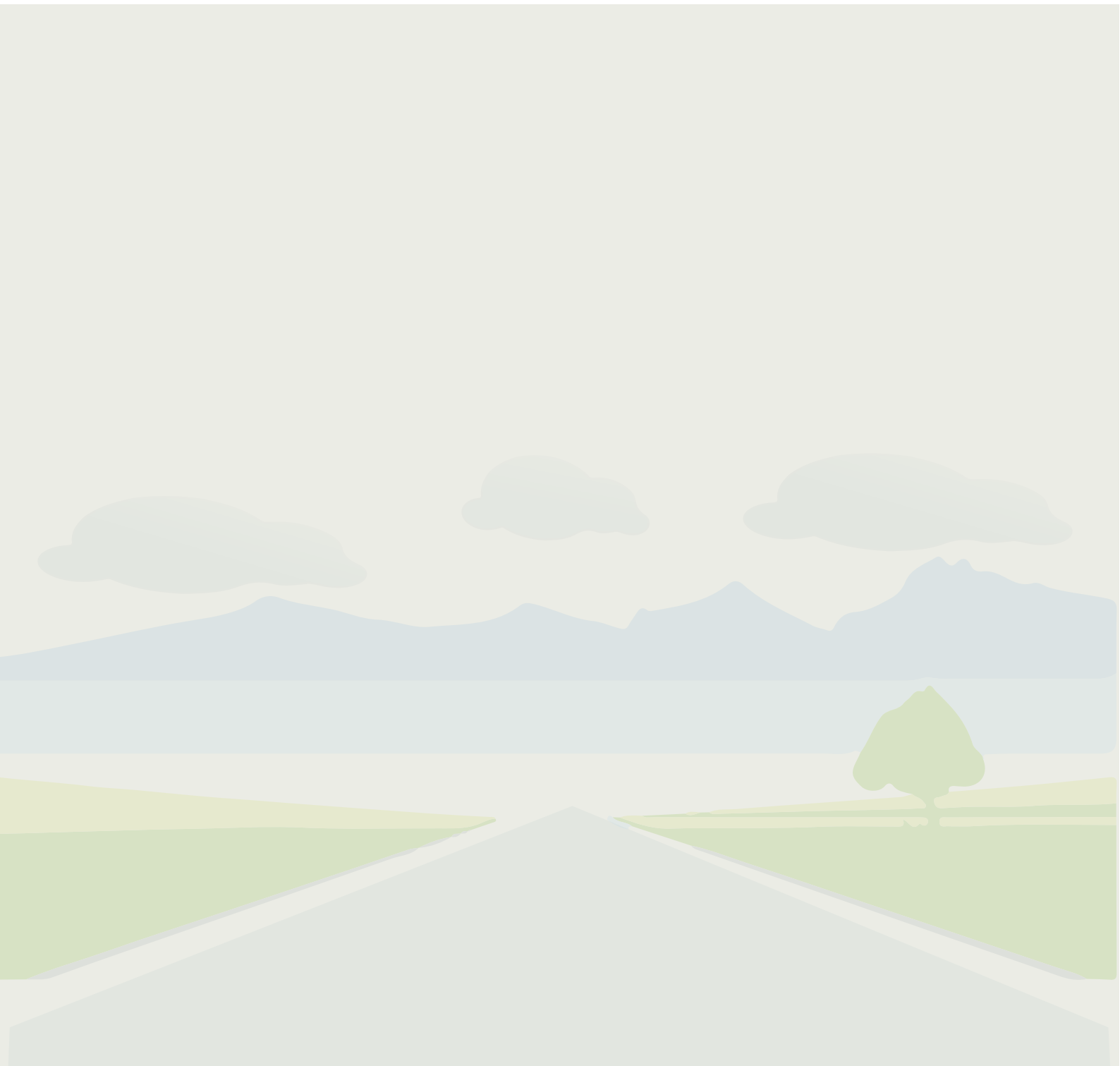
Balaj, Shpat

Kakve su perceptije građana Kosova u vezi sa međuetničkim odnosima?
: rezultati istraživanja o negovanju međuetničkih odnosa i pomirenju /
Shpat Balaj, Gramos Sejdiu. - Prishtinë : Qendra Kosovare për Studime të
Sigurisë, 2023. - 21 f. ; 24 cm.

Marrëdhëniet etnike -- Raporte, intervista -- Kosovë

ISBN 978-9951-799-84-3

Aleph [000105557]

ISBN 978-9951-799-84-3

9 789951 799843